

ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΑΘΗΝΩΝ & ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2018

ΕΠΙΔΑΥΡΟΣ 2019

Σημείωμα του καλλιτεχνικού διευθυντή, Βαγγέλη Θεοδωρόπουλου

Αγαπητές φίλες, αγαπητοί φίλοι

Σας καλέσαμε εδώ για να μοιραστούμε μαζί σας τις σκέψεις μας με αφορμή τον απολογισμό του Φεστιβάλ του 2018 αλλά και για να παρουσιάσουμε το νέο μας πρόγραμμα για την Επίδαυρο του 2019.

Τα τελευταία δύο χρόνια το καλλιτεχνικό πρόγραμμα άρχισε να βρίσκει σταδιακά το χαρακτήρα του και το Φεστιβάλ αύξησε το κοινό του και κέρδισε την εμπιστοσύνη του κόσμου αλλά και των ΜΜΕ. Αν κοιτάξουμε το Φεστιβάλ του 2018, η εμπιστοσύνη αυτή αποδεικνύεται και από τα στοιχεία που μας έδωσαν τα ταμεία, όπου φαίνεται η αύξηση του αριθμού των θεατών και τα ποσοστά πληρότητας των χώρων.

Το 2018 ήταν ένα πλούσιο φεστιβαλικό καλοκαίρι με δυνατές στιγμές τόσο στην Επίδαυρο, που υποδέχτηκε σε οκτώ διήμερα 93.409 θεατές, όσο και στο Ηρώδειο τις παραστάσεις του οποίου παρακολούθησαν 102.560 θεατές. Τις παραστάσεις της Πειραιώς 260, παρακολούθησαν, τέλος, 24.953 θεατές. Λοιποί χώροι (με εισιτήριο) 4.527 θεατές. Λοιποί χώροι (χωρίς εισιτήριο) 5.800 θεατές. Και συγκριτικά με το 2017 που η πληρότητα ήταν 58%, το 2018 η πληρότητα ήταν 68%. Ως προς το Άνοιγμα στην πόλη πάντως, δεν είναι εύκολο να καταμετρηθούν οι θεατές, καθώς οι εκδηλώσεις ήταν οι περισσότερες σε ανοιχτούς χώρους, ως επί το πλείστον με ελεύθερη είσοδο και πάντα γεμάτες.

Στο Ηρώδειο, που αρχίζει να ξαναβρίσκει τον παραδοσιακά αιτούμενο κλασικό του προσανατολισμό με έμφαση στις μεγάλες ορχήστρες και τους μεγάλους μαέστρους και σολίστ, πραγματοποιήθηκαν συναυλίες από κορυφαίες ορχήστρες όπως η Philharmonia Orchestra υπό τον Έσα-Πέκκα Σάλονεν, η ορχήστρα il romo d'oro, η Συμφωνική Ορχήστρα Τσαϊκόφσκι υπό τον Βλαντίμιρ Φεντοσέγεφ, ακούσαμε την σπουδαία Μάρτα Άργκεριχ στο πιάνο και τον δημοφιλέστατο τενόρο Τζόζεφ Καλλέγια, ζήσαμε μοναδικές συναυλιακές εμπειρίες σαν τα *Μυστικά της Εγνατίας*, υποδεχτήκαμε τον Sting, τους Calexico, τον Bill Murray – για να θυμηθούμε μερικά από τα πιο ηχηρά ονόματα. Συγκίνηση προκάλεσε το αφιέρωμα στον Λευτέρη Παπαδόπουλο, ενώ το καλοκαίρι έκλεισε με τη συναυλία αλληλεγγύης στους πυρόπληκτους της ανατολικής Αττικής που διοργανώσαμε εκτός προγράμματος στις 29 Αυγούστου. Ήταν μια αυθόρμητη πρωτοβουλία από εκείνες που οφείλει να αναλαμβάνει ένα δημόσιο Φεστιβάλ, δίνοντας άμεσα το παρών στις ανάγκες της κοινωνίας και ενθαρρύνοντας τη συλλογικότητα και την αλληλεγγύη. Είμαστε πραγματικά ευτυχείς για τη συγκινητική ανταπόκριση του κόσμου.

Σε γενικές γραμμές πρέπει να πούμε ότι το ευρύτερο κοινό αγκάλιασε ακόμα περισσότερο το συνολικό μας πρόγραμμα, καθώς ήταν, όπως είχαμε αντιληφθεί και από την εμπειρία του προγράμματος του 2017, πιο στοχευμένο και πιο σφιχτό σε αναζήτηση πάντα ενός διακριτού φεστιβαλικού στίγματος με σύγχρονες αισθητικές αιχμές αλλά και μια όσο το δυνατόν πιο ανοιχτή κοινωνική διάσταση. Αυτή την κοινωνική διάσταση υπογραμμίζει και η εκπαιδευτική μας πολιτική που εμπλουτίζεται χρόνο το χρόνο με στόχο να ενθαρρύνει τη συμμετοχικότητα του κοινού και την προσέγγιση του καλλιτεχνικού έργου.

Ο απολογισμός όμως δεν είναι για μας μια διαδικασία που αναφέρεται μόνο στο πριν. Αντίθετα, κάθε παρατήρηση και συμπέρασμα ορίζει και το πεδίο μιας

αναθεώρησης, μιας ανατοποθέτησης, μιας νέας αρχής. Η αποτίμηση του προγραμματισμού του τελευταίου καλοκαιριού συνδέεται άρρηκτα λοιπόν με τις σκέψεις και τις προθέσεις μας για μέλλον. Γι' αυτό και συνοδεύεται από την ανακοίνωση του προγράμματος του Φεστιβάλ Επιδαύρου, ακόμα νωρίτερα μάλιστα απ' ό,τι πέρυσι, καθώς ο έγκαιρος προγραμματισμός που αφορά το Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου και τη Μικρή Επίδαυρο, όχι μόνο συνδέεται με την προσέλκυση περισσότερων ξένων θεατών, σε συνεργασία με ελληνικούς και διεθνείς οργανισμούς και γραφεία που δραστηριοποιούνται στον πολιτιστικό τουρισμό, αλλά έχει μεγάλη σημασία και για την σωστή προετοιμασία των θιάσων σε ιδιαίτερα απαιτητικές παραγωγές.

Για το υπόλοιπο πρόγραμμα του 2019 εκτός Επιδαύρου, η ανακοίνωση θα πραγματοποιηθεί τον Φεβρουάριο – γιατί η επιλογή είναι χρονοβόρα διαδικασία, κι ακόμα παρακολουθούμε συστηματικά τα ξένα φεστιβάλ ως την τελευταία στιγμή για ό,τι σημαντικό εμφανίζεται αυτή την εποχή. Προς το παρόν, μπορούμε να πούμε ότι **το συνολικό πρόγραμμά μας θα ενισχύσει τις κατευθύνσεις που έχουμε ήδη θέσει με πρώτιστη στόχευση τη διεύρυνση του κοινού και την εμπάθυνση του κοινωνικού προσώπου του Φεστιβάλ:** σύγχρονη αισθητική και έμφαση στην πολιτική διάσταση της θεατρικής και χορευτικής δημιουργίας δίνουν το στίγμα στην Πειραιώς 260 με μετακλήσεις ομάδων της διεθνούς πρωτοπορίας τόσο από μητροπολιτικά κέντρα όσο και από κουλτούρες λιγότερο οικείες στο ελληνικό κοινό και υποστήριξη της ελληνικής δημιουργίας σε όλα τα επίπεδα: ενθάρρυνση των συνεργειών μεταξύ ελληνικών θεσμών, προβολή ελλήνων καλλιτεχνών των παραστατικών τεχνών, ανάδειξη νέων ελλήνων δημιουργών και έργων και ταυτόχρονα πολυσυλλεκτικότητα, εξωστρέφεια και διεθνής προσανατολισμός. Σημειώστε ότι από το 2017 καλούμε συστηματικά ξένους programmers για να παρακολουθούν και να επιλέγουν ελληνικές παραγωγές για ξένα φεστιβάλ.

Η εξωστρέφεια και ο διεθνής προσανατολισμός αποτελούν σταθερή στόχευσή μας και για την Επίδαυρο, το βαρύ πυροβολικό του Φεστιβάλ.

Για το 2019 θα έχουμε λοιπόν την Κομεντί Φρανσαίζ, που κατεβαίνει για πρώτη φορά στην Επίδαυρο με την παράσταση *Ηλέκτρα / Ορέστης* του Ευριπίδη σε σκηνοθεσία Ίβο βαν Χόβε. Μια συνεργασία ουσιαστική, για την οποία οι συζητήσεις με τον Ερίκ Ρυφ, Διευθυντή της Κομεντί Φρανσαίζ, που είναι σήμερα κοντά μας, είχαν ξεκινήσει από τον πρώτο χρόνο που ανέλαβα την καλλιτεχνική διεύθυνση. Επίσης, θα φέρουμε την καινούρια παράσταση *Οιδίπους* του Μπομπ Γουίλσον, φτιαγμένη για αρχαία θέατρα. Έχει παιχτεί μόνο στην Πομπηία και στη Βιτσέντζα, και ο σκηνοθέτης, που έρχεται για πρώτη φορά στην Επίδαυρο επίσης, θέλει να την ξαναδουλέψει με αλλαγές και στη διανομή, με τη συμμετοχή της Λυδίας Κονιόρδου. Επίσης στην Επίδαυρο θα εμφανιστεί για πρώτη φορά η Κάθριν Χάντερ, από τις σημαντικότερες ηθοποιούς της Αγγλίας και του κόσμου, ελληνίδα γεννημένη στην Αμερική, η οποία θα παίζει τον επώνυμο ρόλο στον *Προμηθέα Δεσμώτη* σε συμπαραγωγή του Φεστιβάλ με το ΔΗΠΕΘΕ Πάτρας. Θυμίζω ότι η Κάθριν Χάντερ, από τα ιδρυτικά μέλη του θιάσου της Κομπλισιτέ, έχει διακριθεί στην ερμηνεία αντρικών ρόλων, έχοντας κερδίσει και βραβείο Olivier για την ερμηνεία του Ριχάρδου Γ'. Το Δεκέμβριο θα ερμηνεύσει τον *Τίμωνα τον Αθηναίο* στο Royal Shakespeare Company. Ισχυροποιούμε λοιπόν φέτος ακόμα περισσότερο την παρουσία διεθνών καλλιτεχνών επιτυγχάνοντας μια καλύτερη ισορροπία με τις ελληνικές παραγωγές.

Αναλυτικά, το πρόγραμμα ξεκινά με τον *Οιδίποδα* σε σκηνοθεσία Μπομπ Ουίλσον στις 21 και 22 Ιουνίου. Ακολουθεί η *Ορέστεια* του Αισχύλου σε ενιαία παράσταση υπό την μπαγκέτα τριών νέων σκηνοθετριών, της Ιώς Βουλγαράκη, της Λίλλυς Μελεμέ και της Γεωργίας Μαυραγάνη στις 28 και 29 Ιουνίου από το Εθνικό Θέατρο και οι *Ικέτιδες* του Ευριπίδη σε σκηνοθεσία Στάθη Λιβαθινού, επίσης

παραγωγή του Εθνικού Θεάτρου σε συμπαραγωγή με τον ΘΟΚ στις 5 και 6 Ιουλίου. Ακολουθεί ο *Οιδίπους Τύραννος* του Σοφοκλή σε σκηνοθεσία Κωνσταντίνου Μαρκουλάκη στις 12 και 13 Ιουλίου, η *Ιφιγένεια εν Αυλίδι* σε σκηνοθεσία Γιάννη Καλαβριανού από το ΚΒΘΕ στις 19 και 20 Ιουλίου, η παράσταση *Ηλέκτρα / Ορέστης* του Ευριπίδη σε σκηνοθεσία Ίβο βαν Χόβε με το θίασο της Κομεντί Φρανσαίζ στις 26 και 27 Ιουλίου, οι *Νεφέλες* σε σκηνοθεσία Δημήτρη Καραντζά στις 2 και 3 Αυγούστου και ο *Προμηθέας Δεσμώτης* με την Κάθρην Χάντερ σε σκηνοθεσία Σταύρου Τσακίρη σε συμπαραγωγή με το ΔΗΠΕΘΕ ΠΑΤΡΑΣ στις 9 και 10 Αυγούστου.

Είναι ξεκάθαρο ότι αντιμετωπίζουμε την Επίδαυρο ως ορόσημο στη σύγχρονη προσέγγιση του αρχαίου δράματος και μας ενδιαφέρει να διατηρήσουμε αυτή την καθαρότητα στην υποστήριξη του είδους, καλώντας έλληνες και ξένους σκηνοθέτες να δουλέψουν πάνω σ' αυτή την πολύτιμη κληρονομιά με συνέπεια, κρατώντας πάνω απ' όλα ζωντανή τη σχέση μας με τα κείμενα αυτά. Πεποίθησή μου είναι πως η συνέπεια και η αφοσίωση σ' ένα είδος αποτελούν προϋπόθεση ανανέωσης και ανάδυσης νέων τάσεων και νέων προσεγγίσεων. Επίσης, ξεκάθαρο είναι πλέον το θεσμικό στίγμα που έχει ήδη δοθεί από τον προγραμματισμό μας, καθώς τα τελευταία χρόνια έχουν ενισχυθεί ιδιαίτερα οι συμπαραγωγές και η ενθάρρυνση των συνεργασιών του Φεστιβάλ με ΔΗΠΕΘΕ και άλλους θεσμούς, όπως με την Εναλλακτική Σκηνή της Λυρικής φέτος. Μας ενδιαφέρει να δυναμώσει η ελληνική παραγωγή, να δυναμώσουν οι συνεργασίες, ώστε να δημιουργηθεί ένα γόνιμο έδαφος συσπείρωσης δυνάμεων και δημιουργίας. Στο πρόγραμμα του 2018 οι συμπαραγωγές είχαν προνομιακή θέση: Εκτός του Φεστιβάλ Συρακουσών συνεργαστήκαμε με έξι ΔΗΠΕΘΕ (Ρούμελης, Βέροιας, Κοζάνης, Καβάλας, Κρήτης και Ιωαννίνων), τα οποία συμμετείχαν σε παραγωγές μας κατά κύριο λόγο της Επιδαύρου. Την ίδια πρακτική θα ακολουθήσουμε και

φέτος στην υλοποίηση του προγράμματος – όχι μόνο βέβαια της Επιδαύρου, αλλά στην Επίδαυρο τα οφέλη είναι πολλαπλά λόγω της εμβέλειας και της μοναδικής δυναμικής του αρχαίου αυτού θεάτρου. Κάτι άλλο που επιδιώκουμε από φέτος είναι να ενισχύσουμε τον φεστιβαλικό χαρακτήρα που πρέπει να έχει η Επίδαυρος. Στόχος μας είναι να προάγουμε την ποιότητα και τη σύγχρονη αισθητική στο αρχαίο δράμα, αποφεύγοντας τις ευκολίες, κυρίως στον Αριστοφάνη, που στοχεύουν κατά πρώτο λόγο στο ταμείο και στην περιοδεία.

Το 2017 και το 2018, τα έργα που ανέβηκαν στο Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου συνδέονταν κάτω από μια ενιαία θεματική με το ρεπερτόριο στο Μικρό Θέατρο της Αρχαίας Επιδαύρου και με το περιεχόμενο της έρευνας στο Λύκειο Επιδαύρου. Το 2017 θυμίζουμε ότι η θεματική μας ήταν η «Η έλευση του ξένου», ενώ πέρσι «Πολιτεία και πολίτης». Η φετινή θεματική της έρευνας στο Λύκειο Επιδαύρου σχετίζεται με την δραματουργική και τη σκηνική πρόσληψη έργων και μύθων από τα ελληνιστικά χρόνια ως σήμερα κι έχει τίτλο: «Επανεφευρίσκοντας το αρχαίο δράμα».

Η θεματική αυτή προεκτείνεται με ιδιαίτερο τρόπο στο πρόγραμμα ειδικά της Μικρής Επιδαύρου, που «ανοίγει» σε αρχαιόθεμα έργα, εμπνευσμένα είτε από το αρχαίο ελληνικό δράμα είτε από αρχαίους ελληνικούς μύθους. Το πρόγραμμα της Μικρής Επιδαύρου ξεκινά στις 22 Ιουνίου με μια κινηματογραφική προβολή - έκπληξη σε συνεργασία με τις Νύχτες Πρεμιέρας, το Φεστιβάλ Θερινού Κινηματογράφου της Αθήνας. Στις 28 και 29 Ιουνίου υποδεχόμαστε – άλλη μια πρωτιά! – την Εναλλακτική Σκηνή της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, που παρουσιάζει τρία εμβληματικά έργα μουσικού θεάτρου Ελλήνων συνθετών της πρωτοπορίας: του Ιάννη Ξενάκη (*Κασσάνδρα*, 1987), του Γιάννη Χρήστου (*Αναπαράστασις Ι: ο Βαρύτονος*, 1968) και του Γιώργου Κουμεντάκη (*Εσσεται ήμαρ*, 1986). Ακολουθεί η *Θεογονία* του Ησιόδου από τη Σοφία Πάσχου και την ομάδα της στις 5 και 6

Ιουλίου, το *KAOS* από την ομάδα χορού Griffon σε χορογραφία Ιωάννας Πορτόλου στις 12 και 13 Ιουλίου, ενώ στη συνέχεια το πρόγραμμα αποκτά νεοκλασικό αλλά και ρομαντικό πρίσμα, περιλαμβάνοντας και το *Δάφνις και Χλόη* του Λόγγου, σε σκηνοθεσία Δημήτρη Μπογδάνου στις 19 και στις 20 Ιουλίου. Στη συνέχεια, σειρά έχει η *Φαίδρα* του Ρακίνα σε σκηνοθεσία Έφης Θεοδώρου στις 26 και 27 Ιουλίου και οι *Δαναΐδες* του Ανδρέα Κάλβου στην παρθενική παράσταση του έργου επί σκηνής σε σκηνοθεσία Νατάσας Τριανταφύλλη στις 2 και 3 Αυγούστου. Αυτό το δραματουργικό άνοιγμα ισχυροποιεί το ευδιάκριτο πλέον στίγμα της Μικρής Επιδαύρου, όπως έχει ήδη διαμορφωθεί τα δύο τελευταία χρόνια, καθώς είναι εστιασμένη σε εναλλακτικές οπτικές του τραγικού με έμφαση στη σύνδεσή του με το σήμερα και έχει γίνει πεδίο έρευνας νεότερων σκηνοθετών πάνω στο αρχαίο δράμα.

Θέλω να θυμίσω ότι **η ενίσχυση του εκπαιδευτικού χαρακτήρα του Φεστιβάλ** υπήρξε προτεραιότητά μας από τη στιγμή που ανέλαβα την καλλιτεχνική διεύθυνση και μ' αυτή τη φιλοσοφία ανακοινώσαμε την ίδρυση του Λυκείου Επιδαύρου ήδη από το 2016. Αυτή η σύνδεση της καλλιτεχνικής παραγωγής με την εκπαίδευση, σ' όλα τα επίπεδα στα οποία εκτείνεται (από το Λύκειο Επιδαύρου ως τις συζητήσεις με το κοινό, τα εργαστήρια στην Αθήνα και τα ειδικά αφιερώματα), δίνει, θεωρώ, το κυρίως στίγμα της ταυτότητάς μας, γιατί σε βάθος χρόνου μια τέτοια πολιτική σπάει το στερεότυπο της σχέσης φεστιβάλ και κοινού ως μιας σχέσης πελάτη και θεάματος και καλλιεργεί την προσωπική επαφή του καθενός με τη σύγχρονη δημιουργία. Μ' αυτό τον τρόπο, από απρόσωπος θεσμός παραγωγής πολιτιστικών προϊόντων, το Φεστιβάλ αποκτά πρόσωπο, η συμμετοχή φέρνει τους θεατές σε επαφή με τη ζωντανή διαδικασία της παραγωγής των καλλιτεχνικών έργων και χτίζει εντέλει μια σχέση πιο ενεργητική, πιο συμμετοχική του κάθε πολίτη με τον θεσμό.

Το Λύκειο Επιδαύρου ξεκίνησε τη λειτουργία του το 2017 με την υποστήριξη του Υπουργείου Πολιτισμού, ως μέλος του Διεθνούς Δικτύου Αρχαίου Δράματος. Το 2018, το πρόγραμμα πραγματοποιήθηκε σε δύο κύκλους με τη συμμετοχή 180 σπουδαστών από 17 χώρες και 25 διδασκόντων από 10 χώρες.

Για πρώτη φορά φέτος, 40 σπουδαστές του προγράμματος αιτήθηκαν και έλαβαν διδακτικές μονάδες μέσω του προγράμματος ακαδημαϊκής πιστοποίησης του θερινού σχολείου από το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.

Στο φετινό πρόγραμμα συμμετείχαν υποστηρικτικά 17 εθελοντές, από τα πανεπιστήμια Πελοποννήσου, Αθηνών και Πατρών και άλλους συνεργαζόμενους εκπαιδευτικούς και καλλιτεχνικούς φορείς, ενώ οι σπουδαστές του προγράμματος προήλθαν από περισσότερες από 50 δραματικές σχολές, επαγγελματικές σχολές χορού και πανεπιστημιακά ιδρύματα με πρακτική κατεύθυνση στην υποκριτική και την κίνηση, από χώρες όπως το Μεξικό, η Τουρκία, η Κίνα, η Σερβία, το Ιράν, οι ΗΠΑ, η Αυστραλία, η Δανία, η Αγγλία κ.ά.

Συνολικά κατά τα δύο πρώτα χρόνια λειτουργίας του Λυκείου, στο πρόγραμμα συμμετείχαν πάνω από 300 σπουδαστές και 50 διδάσκοντες από την Ελλάδα και το εξωτερικό σε 40 πρακτικά και θεωρητικά εργαστήρια, διαλέξεις και άλλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

Την περίοδο 2016-2017 εγκαινιάστηκε όμως στην Αργολίδα και το πρόγραμμα «Εκπαιδεύοντας το κοινό στο αρχαίο δράμα», με σκοπό την ανάπτυξη του κοινού (μαθητών και ενηλίκων) μέσα από τη συμμετοχή τους σε βιωματικά εργαστήρια, διαλέξεις και παρουσιάσεις σχετικά με τα έργα που ανεβαίνουν το καλοκαίρι στην Επίδαυρο.

Φέτος, ενισχύθηκε με τις δράσεις «Διάλογοι», μια σειρά συναντήσεων και ανοιχτών εργαστηρίων με σκηνοθέτες παραστάσεων που φιλοξενήθηκαν στα αρχαία θέατρα

της Επιδαύρου, και «Εκπαιδεύοντας το διεθνές κοινό», η οποία περιλαμβάνει βιωματικά θεατρικά εργαστήρια, διαλέξεις για το αρχαίο δράμα και το αρχαίο θέατρο, παρακολούθηση παραστάσεων του Φεστιβάλ σε Αθήνα και Επίδαυρο και ξεναγήσεις σε αρχαιολογικούς χώρους.

Τις δράσεις του προγράμματος παρακολούθησαν περισσότεροι από 1.000 μαθητές, ενήλικες και επισκέπτες από το εξωτερικό και χώρες όπως η Ολλανδία, η Κίνα, η Ιρλανδία και η Ισπανία.

Το πρόγραμμα αυτό όπως και η πλειονότητα των εκπαιδευτικών δράσεων στην Αθήνα πραγματοποιούνται δωρεάν, ενισχύοντας το κοινωνικό προφίλ του Φεστιβάλ.

Τέλος, επισημαίνω ότι πραγματοποιήθηκε για τρίτη συνεχόμενη χρονιά το πρόγραμμα «Δημιουργική απασχόληση για παιδιά», στο Μουσείο Κοστούμιών στο Ξενία, παράλληλα με τις παραστάσεις στο Θέατρο της Επιδαύρου. Οι συμμετοχές ξεπέρασαν τις 400 (αύξηση 55% σε σχέση με το 2017), ενώ η πληρότητα ξεπέρασε αρκετές φορές το 80%.

Και στην Αθήνα όμως το 2018 αποτέλεσε χρονιά-ορόσημο για τα εκπαιδευτικά μας προγράμματα. Συνολικά πραγματοποιήθηκαν πρακτικά και θεωρητικά εργαστήρια, μεγάλη σειρά δράσεων για το χορό, συζητήσεις διεθνών καλλιτεχνών με το κοινό μετά την παράσταση καθώς και θεματικές εκδηλώσεις ανοιχτές στο κοινό με μεγάλη συμμετοχή καλλιτεχνών και επαγγελματιών του χώρου, όπως το Συμπόσιο για το θέατρο της Λούλας Αναγνωστάκη, η Ημερίδα της Ελληνικής Ένωσης Κριτικών Θεάτρου & Παραστατικών Τεχνών, η Ημέρα Χορού στην Πειραιώς 260. Ο τομέας του Χορού εμπλουτίστηκε ιδιαίτερα με νέα εκπαιδευτικά προγράμματα. Συγκεκριμένα, έγιναν στοχευμένες δράσεις για τους σπουδαστές των επαγγελματικών σχολών χορού, σε συνεργασία με όλες σχεδόν τις Επαγγελματικές

Σχολές Χορού της Αθήνας, όπου συμμετείχαν πάνω από 200 σπουδαστές, για φοιτητές σε συνεργασία με το Τμήμα Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού του Παντείου Πανεπιστημίου, αλλά και για το ευρύ κοινό στο πλαίσιο της Ημέρας Χορού. Ιδιαίτερη σημασία είχε για μας υπό αυτό το πρίσμα και η συνεργασία με το Ωδείο Αθηνών με το οποίο συνδιοργανώσαμε δύο τετραήμερα αφιερωμένα σε νέους δημιουργούς: το *Young Greek Classics* και το *Aqua Jazz*, που σχεδιάστηκε σε συνεργασία με το Εργαστήριο Τζαζ του Ιονίου Πανεπιστημίου. Τέλος, στον τομέα του σύγχρονου ελληνικού θεάτρου, το αφιέρωμα στην Λούλα Αναγνωστάκη συνδέθηκε λειτουργικά με ένα πρωτότυπο εργαστήριο σκηνογραφίας σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής και το Πολυτεχνείο Κρήτης, με τη συμμετοχή 60 σπουδαστών, που αποτέλεσε τη μαγιά της αναδρομικής έκθεσης - σκηνικής εγκατάστασης που ακολούθησε.

Εν συνόλω, η συμμετοχή στις εκπαιδευτικές δράσεις μας ήταν μεγάλη, κάτι που δείχνει τη δίψα του κοινού για επιμόρφωση και μια ουσιαστικότερη προσέγγιση των παραστατικών τεχνών. Ενδεικτικά, τα σχολεία που συμμετείχαν στο πρόγραμμα «Εκπαιδεύοντας το κοινό στο αρχαίο δράμα» αυξήθηκαν από 9 που ήταν πέρυσι σε 27 φέτος, οι δηλώσεις συμμετοχών στο εργαστήριο του Μπορίς Σαρμάτς ξεπέρασαν τις 100 για 20 θέσεις επαγγελματιών του χορού.

Υποστηρικτικοί και συνεργαζόμενοι φορείς για τις εκπαιδευτικές δράσεις μας ήταν το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, το Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, ο Δήμος Επιδαύρου, η Εφορεία Αρχαιοτήτων Αργολίδας, ο Δήμος Ναυπλιέων, η Περιφέρεια Πελοποννήσου - Περιφερειακή ενότητα Αργολίδας, το Γαλλικό Ινστιτούτο Ελλάδος αλλά και το Πολυτεχνείο Κρήτης και το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής και το Πάντειο Πανεπιστήμιο, οι Ανώτερες Επαγγελματικές Σχολές Χορού της Αθήνας και το Deree, το Αμερικάνικο Κολλέγιο Ελλάδας.

Ας αναφερθώ όμως τώρα στον κορμό του σύγχρονου προγράμματος και ειδικότερα, στις διεθνείς μας παραγωγές. Το φεστιβάλ του 2018 ξεκίνησε με δύο πολύ δυνατές παραστάσεις: Πρώτον, την ιδιαίτερα επιτυχημένη θεατρική διασκευή των έργων του Μπέργκμαν *Περσόνα / Μετά την πρόβα* από τον Ίβο βαν Χόβε και το Toneelgroep Amsterdam. Το ίδιο εκείνο βράδυ, το νεοϋορκέζικο Nature Theater of Oklahoma και η ομάδα EnKnap από τη Σλοβενία παρουσίασαν μια άκρως πολιτική όσο και διασκεδαστική παράσταση, σε μια ρηξικέλυθη θεατρική γλώσσα. Και στις δύο περιπτώσεις, το αθηναϊκό κοινό είχε την ευκαιρία να παρακολουθήσει το έργο διεθνώς καταξιωμένων καλλιτεχνών, λιγότερο γνωστών στην Ελλάδα.

Το ίδιο ισχύει και για τον Τιμοφεί Κουλιάμπιν, έναν από τους διασημότερους και πλέον πρωτοποριακούς σκηνοθέτες της Ρωσίας, που συχνά μάλιστα αντιμετωπίζει προβλήματα με τη λογοκρισία στη χώρα του. Οι *Τρεις αδελφές* του ήταν μια μοναδική εμπειρία. Όπως μοναδική ήταν και η *Απομίμηση ζωής* του Ούγγρου Κόρνελ Μούντροτσο. Η έντονα ρεαλιστική παράστασή του είχε μια σχεδόν μαγική θεατρικότητα.

Ο νεαρός γάλλος σκηνοθέτης Ζυλιέν Γκοσλέν, αγαπημένος του Φεστιβάλ τα τελευταία χρόνια, επανήλθε φέτος με μια παράσταση για την Ευρώπη. Το Φεστιβάλ ήταν, τέλος, συμπαραγωγός στην τελευταία δουλειά του πολωνού σουπερστάρ Κριστόφ Βαρλικόφσκι.

Πέρα όμως από τις μεγάλες μας παραγωγές, το Φεστιβάλ προσκάλεσε και πιο εναλλακτικούς καλλιτέχνες. Ο ολλανδός καλλιτέχνης Ντρις Βερχούφεν ξάφνιασε και έπεισε τους επισκέπτες που παρακολούθησαν τη βίντεο-εγκατάστασή του στο Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, μια παράσταση για έναν επισκέπτη κάθε φορά. Ο κολομβιανός θίασος Mara Teatro, με σημαντική και πολύχρονη πορεία στο θέατρο και στις εικαστικές τέχνες, εμφανίστηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα

με το καινούργιο έργο τους. Ίσως όμως οι πιο αναπάντεχοι περφόρμερ της χρονιάς να ήταν οι ομιλούντες ατμομάγειρες από την Κορέα στην πολύ συγκινητική παράσταση *Cuckoo* του Τζάχα Κου.

Μία από τις «εναλλακτικές» μετακλήσεις μας ήταν και η νεοϋορκέζικη ομάδα του Αιδεσιμότατου Μπίλλυ, που τραγούδησε κατά του καπιταλισμού και του καταναλωτισμού στην Αγγλικανική εκκλησία αλλά και στους δρόμους της πόλης μεταφέροντας τη θεατρική πνοή του Φεστιβάλ και στον δημόσιο χώρο.

Εξίσου μεγάλη βαρύτητα δίνουμε όμως και **στο σύγχρονο ελληνικό θέατρο**, τομέα όπου αποτυπώνονται οι πιο ζωντανές τάσεις και οι ζυμώσεις της εγχώριας θεατρικής δημιουργίας, τόσο για την επιλογή των παραστάσεων στην Πειραιώς 260 όσο και στο Άνοιγμα στην πόλη στην Αθήνα και στον Πειραιά.

Το 2018 επιδιώξαμε μια όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ισορροπία μεταξύ αναγνωρισμένων και πρωτοεμφανιζόμενων δημιουργών, αναζητώντας πάντα μια εστίαση στο ολοκληρωμένο έργο και στον ποιητικό λόγο, είτε σε πιο παραδοσιακές είτε σε υβριδικές φόρμες. Στην Πειραιώς 260, το κοινό ανακάλυψε εκ νέου σε φιλόδοξες φεστιβαλικές προτάσεις αναγνωρισμένους δημιουργούς, είχε τη δυνατότητα να ξαναδεί την παράσταση του Δημήτρη Κουρτάκη που ξεχώρισε στο πρόγραμμα του 2017, αλλά ήρθε και σε επαφή με νεότερους έλληνες σκηνοθέτες που έχουν κεντρίσει με το στίγμα τους το ενδιαφέρον σε διεθνή φεστιβάλ. Ωσμωση θεάτρου και άλλων μέσων (μουσική, ποίηση, κινηματογράφος), θέατρο ντοκιμαντέρ και σύνθεση με κλασική δραματουργία συνέθεσαν ένα πληθωρικό σύνολο με έμφαση στη σχέση ιδιωτικού και πολιτικού και στη γυναικεία ταυτότητα. Συνολικά, ο βασικός κορμός του ελληνικού προγράμματος περιείχε εννέα παραστάσεις και τρεις ακόμα, στην ενότητα «νέοι δημιουργοί». Η ενθάρρυνση ανερχόμενων δυναμικών βρίσκει όμως ακόμα μεγαλύτερο έδαφος στο Άνοιγμα στην πόλη που φέτος επικεντρώθηκε σ' έναν site specific χαρακτήρα. Ιδιαίτερα, τέλος, εκτιμήθηκε

το Αφιέρωμα στη Λούλα Αναγνωστάκη, με δύο παραστάσεις και μια αναδρομική έκθεση - βιωματική εγκατάσταση, από τις πιο επιτυχημένες καλλιτεχνικές και εκπαιδευτικές δράσεις μας, όπου περιηγήθηκαν 2306 επισκέπτες!

Ο προγραμματισμός του χορού στο Φεστιβάλ Αθηνών 2018 περιλάμβανε εννέα καλλιτεχνικά σχήματα στο κυρίως πρόγραμμα της Πειραιώς 260 και μια δράση/πλατφόρμα (Performance Shop) στην ενότητα Άνοιγμα στην πόλη, η οποία φιλοξένησε για ένα μήνα πάνω από εκατό παραστάσεις από 17 καλλιτέχνες.

Οι παραστάσεις χορού της Πειραιώς 260 αγκαλιάστηκαν από κοινό και κριτικούς με θετική διάθεση και απέδειξαν ότι το Φεστιβάλ μπορεί να ισορροπεί ανάμεσα στην υψηλή ποιότητα των παραστάσεων και στο καλλιτεχνικό ρίσκο που παίρνει, ειδικά σε μια «δύσκολη» καλλιτεχνική γλώσσα όπως ο χορός.

Στην Πειραιώς 260, οργανώθηκε μια ολόκληρη μέρα αφιερωμένη στο χορό με ποικιλία δράσεων για όλους και με ελεύθερη είσοδο. Τα σεμινάρια της ημέρας αυτής είχαν υπερπληρότητα και η δράση βρήκε ανταπόκριση σε περισσότερες από 20 ομάδες και μεμονωμένους καλλιτέχνες.

Κρίνοντας από τα δημοσιεύματα και τις αντιδράσεις κοινού και κριτικών, οι παραστάσεις του χορού, οι εκπαιδευτικές δράσεις και τα εργαστήρια άγγιζαν καίρια σύγχρονα θέματα και έθεσαν στο ελληνικό πλαίσιο, με αιχμηρό τρόπο, το ερώτημα: μα είναι αυτό χορός; Όχι για πρώτη φορά στην ιστορία του, ο χορός αμφισβητεί τον ίδιο του τον εαυτό και οι καλλιτέχνες του θέτουν την διαπραγμάτευση των ορίων τους ενώπιον του κοινού.

Ο εξαιρετικά πολιτικοποιημένος Αρκάντι Ζαΐντες με τη διάλεξη-παράσταση για τα σύνορα και το μεταναστευτικό ζήτημα, αλλά και οι πρωτοποριακοί Ελ Κόντε ντε Τορεφιέλ που μίλησαν για μια κοινωνία του μέλλοντος, πρόσφεραν παραστάσεις με ιδιαίτερο ιδεολογικό βάρος και φόρμα που ξεπερνά τα συνήθη όρια του χορού,

γι' αυτό και ξάφνιασαν. Ο Μπορίς Σαρμάτς και η Μαρλένε Μοντέιρο Φρέιτας κέρδισαν τις εντυπώσεις, αποδεικνύοντας ότι όχι τυχαία βρίσκονται στην πρώτη γραμμή των σημαντικών σύγχρονων δημιουργών. Ο Μπρούνο Μπελτράο και οι Γκρούπο ντε Ρούα σάρωσαν τη σκηνή με την εκρηκτική τους ενέργεια αποδεικνύοντας πως ο χορός μπορεί να γίνει μέσο χειραφέτησης και ταυτόχρονα χώρος καλλιτεχνικού πειραματισμού.

Σας ευχαριστούμε για την προσοχή σας και σας περιμένουμε και στην παρουσίαση του αναλυτικού μας προγράμματος τον Φεβρουάριο! Για να δώσω μια πρόγευση, φέτος σχεδιάζουμε κάποιες δράσεις για το παιδί και την οικογένεια που θα απλωθούν από την Πειραιώς 260 ως το Άνοιγμα στην πόλη και το Ηρώδειο.

Ευχαριστούμε πολύ τον διευθυντή του Ωδείου κύριο Νίκο Τσούγλο για τη φιλοξενία στο Ωδείο Αθηνών και την οινοποιία Κορωνιώτη για την ευγενική χορηγία του κρασιού!

*